

B. FEJES KATALIN

egyetemi docens

Szeged

Szegedi Tudományegyetem

Keszler Borbála: Írásjel-használati gyakorlókönyv

Keszler Borbála *Írásjel-használati gyakorlókönyve* nagyon jókor jelent meg. Nemcsak mindennapi értékeink devalválódása, a rohanó életritmus nem segíti, hogy gondolataink pontos kifejtésére, lejegyzésére időt fordítsunk, hanem még maguk az újabb célirányos tananyagok is egyre kevésbé szánnak időt a helyesírás fejlesztésére, gyakoroltatására. (Vö. Módszertani Közlemények, 2006. 46. évf., 4. 137–40.) Pedig erről nem mondhatunk le, az anyanyelvi nevelésnek nemcsak a szóbeli kommunikáció fejlesztése a feladata. Nagyon egyet lehet érteni tehát a szerzővel, amikor könyve bevezetőjében a téma szükségessége okán a következőket írja: „Az írásjelek tükröztetik a gondolatok tagolását, a gondolatok szerkezeti részeinek egymáshoz kapcsolódását, tehát elkülönítenek, illetőleg összekapcsolnak különféle nyelvi egységeket és egyes mondatrészeket is. Jelölhetnek grammatikai viszonyt, helyettesíthetnek mondatrészeket, köztöszókat; kiemelhetnek vagy mellékes, lényegtelenebb jelentésűvé tehetnek mondatokat vagy mondatrészeket; utalhatnak választási lehetőségre; stb.” (Bevezetés, 9. oldal)

A szerző mindenre gondolt, amivel segíteni tud az írásjelhasználat tanításában és megtanulásában. Elsőként a könyv tematikus fölépítését emelhetjük ki. Az *Írásjelek rendszere és formai jellemzői* című fejezetben megismertet bennünket a tulajdonképpeni írásjelekkel. Kiemeli azokat, amelyeket ritkábban használunk, valamint szól az ún. másodlagos írásjelekről. A könyv második, terjedelmes fejezetének címe *A magyar írásjelhasználat szabályai*. A fejezet belső tagolódásának fő szempontja, hogy a szövegegységek felől halad az egyre kisebb tagolás irányába. Így a szövegegységet tagoló mondatok lezárásának bemutatását a mondatok belső tagolása követi. Saját és diákjaink ismereteit talán leginkább a mondatöbbség és tagmondatok elválasztásának kérdéskörében kell fejlesztenünk. Az idegen nyelvek szabályainak megismerése ugyanis – az idegennyelv-tudás nyilvánvaló előnye mellett – az említett tagolási egységekben bizonytalanítja el tanítványainkat a helyes és szükséges írásjelek kitételében. Talán elég, ha csak az alárendelő összetett mondatok tagmondatainak írásjelhasználatát említjük: igen eltérőek a szabályok a nyelvek között például a vonatkozó mellékmondatok tagolásának jelölésében. Ebben a fejezetben továbbá találkozunk olyan központoszási szabályokkal is, melyeket a mondatátszövődés, illetőleg az idézés kérdésköre vet fel.

De nem kevésbé fontosak azok a jelhasználati esetek sem, amelyek az egyszerű és az összetett mondat határeseivel kapcsolatos írásjel-használati kérdéseket mutatják. A szerző egyéb munkáiból tudjuk, hogy ezt a kérdéskört ilyen alaposággal senki nem vizsgálta. Most is szemléletes, mindent figyelembe vevő tájékoztatást kapunk a lehetséges esetekről és megoldási módokról.

A fölülről haladó széttagolási iránynak megfelelően a mondatrészek és szerkezetelemek közötti írásjelek szabályaival végzi a bemutatást a szerző. A fejezet azonban még nem zárul le, ugyanis *Egyéb írásjel-használati tudnivalók* cím alatt olyan kérdéseket tárgyal, amelyek a

mindennapi használatban sok fejtorést szoktak okozni az író embernek. Ilyen a pontnak nem mondatzáró írásjelként való használata, vagy a számjegyekkel írt számok írásjeleinek kérdésköre, a zárójeles kérdő- és/vagy felkiáltójel helyes használata. A könyv használati értékét növeli, hogy ebben a számítógépes világban helyet kaptak a műben a géptípusok betű- vagy szó- és számjelzéseinek használatára vonatkozó szabályok, vagy például az internetes nyelvhasználat új „írásjelei”-nek a bemutatása is.

A könyv izgalmas meglepetése az olvasó számára, hogy a jelenlegi szabályok végig gondolása, szemléltetése után visszakanyarodik a múltba. A szövegtagolás rövid történetének tárgyalása után megismerteti az olvasót a magyar írásjelhasználat történetével is. Nagyon fontosak és hasznosak az itt bemutatott művelődéstörténeti ismeretek, hiszen nemcsak ismeretet jelentenek, hanem segítenek bennünket eligazodni a különböző korból származó nyelvmélekek, írásos anyagok nyelvhasználatában is. Nyelvünk történetéről tanulva milyen érdekes lehet tanítványainknak bemutatni az órán például a kéziratos nyelvmélekek intonációs jeleit, vagy összehasonlítani velük az egyes korok jelhasználati megoldásait. Ezzel nemcsak gondolkodásra, hanem nyelvünk, múltunk megbecsülésére is nevelhetünk. Érdemes tehát ennek a fejezetnek az anyagát szervesen beépítenünk az oktatómunka megfelelő szintjén.

A történeti áttekintés után újabb meglepetéssel szolgál a szerző, akiről már az eddigiekből is kitűnt, hogy nemcsak szakmájának tudósa, hanem remek tanár is. Jól tudja, hogy a könyvben leírtak fölhasználására legjobb biztatás, ösztönzés, ha feladatokat mutat be. A feladatok tematikus rendje a jelhasználati szabályok sorrendjét követi, így lényegesen megkönnyíti a fölhasználó dolgát a válogatásban. A tematikus renden kívül változatosak a feladatok az összetettségüket tekintve is. A célirányos gyakorlatokat kijelölőket olyan feladatcsoportok követnek, amelyek egyszerre kívánnak meg több jelhasználat-ismeretet, illetőleg külön is izgalmasak azok, amelyekben a mondatok többféleképpen értelmezhetők (vö. Vegyes feladatok, 156.).

A könyv fő fejezetei ezzel a 165. oldalon be is fejeződnek. A szerző azonban – gyakorló tanárként – azt is jól tudja, hogy a feladatok helyességét valamilyen módon a megoldónak ellenőriznie kell. A diákok megoldásait minősítheti, ha kell, javíttatja a tanár. De aki felnőttként önállóan kívánja fejleszteni ilyen jellegű ismereteit, bizony nagyon fog örülni a könyv végén található *Megoldások* résznek (abban is bizonyos vagyok, hogy még az anyanyelvet oktató tanár is!).

Összegzőként elmondhatjuk: mindenkinek ajánlhatjuk Keszler Borbála tanárnő igényes, hiánypótló munkáját. Nem hiányozhat egyetlen tanár, egyetlen iskola könyvtárából sem. Szakmai-tudományos értékei mellett kiemelten érvényesül benne a gyakorlati munka segítése, ezért hangsúlyosan ajánljuk a tanárok figyelmébe. A könyv értékeinek felismerése és megjelentetése a Nemzeti Tankönyvkiadót dicséri: a gazdag belső tartalmat méltón szolgálja a könyv esztétikai megoldása. (A recenzens pedig még az árát is szívesen ide írja, hiszen a mai könyv-árak között a 2100 Ft-os ár igen méltányos.)

Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2006. pp. 208.